

СЕМ'ЯНЧУК П. М.

к. е. н.

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ВИНОВА В. В.

магістрант

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА НАРОЩУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена теоретичним аспектам формування та нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства. На основі тверджень А. Сміта, Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Ф. Бастіа, Дж.С. Мілля, К. Маркса, А. Маршалла, Дж.М. Кейнса, Й. Шумпетера, Дж.К. Гелбрейта з'ясовано, що інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства є сукупністю власних і залучених фінансових ресурсів, які призначені для вкладення у розвиток людського капіталу, ресурсно-техніко-технологічних, товарних та організаційно-збутових новацій з метою підвищення конкурентоспроможності й покращення фінансових результатів на тривалу перспективу.

Ключові слова: інвестиції, інновація, потенціал, підприємство, конкурентоспроможність, знання, рентабельність.

СЕМ'ЯНЧУК П. М.

к. э. н.

ЧВУЗ «Хмельницький економічний університет»

ВИНОВА В. В.

магістрант

ЧВУЗ «Хмельницький економічний університет»

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕОБХОДИМОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ И НАРАЩИВАНИЯ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена теоретическим аспектам формирования и наращивания инновационно-инвестиционного потенциала предприятия. Проведён теоретический анализ исследований А. Смита, Д. Рикардо, Т. Мальтуса, Ф. Бастиа, Дж.С. Милля, К. Маркса, А. Маршалла, Дж.М. Кейнса, Й. Шумпетера, Дж.К. Гэлбрейта по этому вопросу. Обосновано, что инновационно-инвестиционный потенциал предприятия – это совокупность собственных и заимствованных финансовых ресурсов, которые предназначены для вложения в развитие человеческого капитала, ресурсно-техно-технологических, товарных и организационно-сбытовых новаций с целью повышения конкурентоспособности и улучшения финансовых результатов в длительной перспективе.

Ключевые слова: инвестиции, инновация, потенциал, предприятие, конкурентоспособность, знания, рентабельность.

SEMIANCHUK P. M.

candidate of economical sciences

Private Higher Educational Institution "Khmelnitsky Economical University"

VYNOVA V. V.

master's degree student

Private Higher Educational Institution "Khmelnitsky Economical University"

THEORETICAL ASPECTS OF NECESSITY OF CREATION AND ACCUMULATION OF INVESTMENT AND INNOVATION POTENTIAL OF ENTERPRISE

The problems of theoretical aspects of necessity of creation and accumulation of investment and innovation potential of enterprise have been elucidated in this article. The theoretical excursion of basic theories of investment and innovation activity of enterprise by A. Smith, D. Ricardo, T.R. Malthus, F. Bastiat, J.S. Mill, K. Marx, A. Marshall, J.M. Keynes, J.A. Schumpeter, J.K. Galbraith has been realized. The essence of investment-innovation potential of enterprise as totality of implicit and explicit financial resources which

assigned for development of human capital, resourcing-technical-technological, goods and management-marketing innovations for increase a competition and financial results of enterprise in long time has been grounded.

Key words: *investment, innovation, potential, enterprise, competition, knowledge, rentability.*

Girlanda@ukr.net, om-05@yandex.ua

Постановка проблеми. Підприємство – це основна та найдрібніша складова національної економіки, що водночас є складною, динамічною, виробничою, соціально-економічною, технічною, організаційною та відкритою до впливу зовнішнього середовища системою. Підприємство перебуває у постійному конкурентному середовищі як за ринки збуту, так і за наявні ресурси. За сучасного інформаційного суспільства й економіки знань запорукою довготривалого функціонування підприємств і їхнього виходу на зовнішній ринок є інноваційно-інвестиційна діяльність. Практичне застосування досягнень науки і техніки істотно підвищує продуктивність та результативність підприємницької діяльності. Отримані фінансові вигоди можна використати як джерело інвестування подальших впроваджень інновацій у виробничий процес, розкручуючи мікроекономічну інноваційно-інвестиційну спіраль. Власне тому представники різних економічних шкіл і течій обґрунтовували й наводили вагомі та переконливі аргументи нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу. Дослідження у цій сфері постійно доповнюються новими питаннями та пошуками науково-обґрунтованих відповідей на них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позаяк проблема інвестицій та інновацій стояла на порядку денному з часів заміни натурального типу господарювання товарним, багато вчених присвятили свої праці вивченню даних проблем. Серед вітчизняних варто відзначити Р. Березюка, В. Вдовиченка, А. Гриньова, В. Луцяка, О. Пласюка, Т. Ширу та багатьох інших. Незважаючи на всебічні й глибокі дослідження в даній сфері дещо поза увагою залишився науково-аналітичний екскурс праць класиків і фундаторів провідних наукових шкіл, течій і теорій.

Постановка завдання. З усього вищесказаного випливає мета нашої публікації – теоретико-аналітичний екскурс теорій засновників економічної науки, присвячених проблемі формування та нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Видатний учений та фундатор неокласичної економічної теорії А. Маршалл стверджував, що «значну частину капіталу складають знання та організація... Знання – це наш наймогутніший двигун виробництва. Воно дозволяє нам підкорювати собі природу і змушувати її сили задовольняти наші потреби. Організація сприяє знанням;... гарантує безпеку для всіх та допомогу багатьом» [1, с. 208].

Первісно існує тільки два фактори виробництва – природа і людина. Капітал та організація є результатом людської діяльності, реалізованої за допомогою природного фактора. За наявних властивостей і сил природи й людини зростання багатства, знань та організації впливає з них як наслідок із причини. Власне кваліфікований працівник є рушієм та найсильнішою ланкою інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства.

Дж.К. Гелбрейт вважає, що «відправною точкою, яка здійснює вплив на весь розвиток, є технологія та її найважливіший додаток – організація. Технологія, що уособлює розвиток й застосування наукових чи систематизованих знань до практичних завдань, є центральною характеристикою сучасного економічного розвитку. Мало користі можна одержати із технології, заснованої на знаннях, доступних одній людині. Застосування технології потребує сумісних знань кількох чи багатьох спеціалістів – одним словом, організації» [2, с. 376]. Відтак учений продовжує – «Щоб зробити технологію ефективною, потрібен капітал» [2, с. 376].

Власне подібну думку значно раніше обґрунтовував К. Маркс – «кооперація, з одного боку, дає змогу розширити просторову сферу праці, і тому за певних процесів праці її вимагає вже саме розміщення предметів праці у просторі... з другого боку, кооперація дає змогу відносно, тобто в порівнянні з масштабом виробництва, просторово звужити обсяг виробництва. Це обмеження просторової сфери праці за одночасного розширення сфери її

дії, що дає можливість зберегти значну частину непродуктивних витрат виробництва, породжується зосередженням маси робітників, злиттям різних процесів праці і концентрацією засобів виробництва. В порівнянні з рівновеликою сумою окремих індивідуальних робочих днів комбінований робочий день виробляє більші маси споживних вартостей і через це зменшує робочий час, необхідний для досягнення певного корисного ефекту» [3, с. 330].

Окрім сказаного підприємством повинні бути прийняті заходи, які б запобігали невдачі наміченої мети й втраті капіталу внаслідок настання непередбачуваних подій ще до одержання сподіваних результатів.

Й.А. Шумпетер переконує, що основною метою та запорукою успіху підприємства є нова комбінація, яка повинна забрати необхідні їй засоби виробництва із тієї чи іншої старої комбінації. Форма і зміст розвитку підприємства в розумінні вченого задаються поняттям «реалізація нових комбінацій»: по-перше, створення і випуск нового, тобто ще невідомого споживачам, блага або створення й випуск нової якості того чи іншого блага; по-друге, впровадження нового, тобто практично невідомого методу виробництва, в основі якого не обов'язково лежить нове наукове відкриття, і який може полягати також у новому способі комерційного використання відповідного товару; по-третє, освоєння нового ринку збуту, тобто такого ринку, на якому до сих пір дана галузь цієї країни не була представлена, незалежно від того чи існував раніше такий ринок; по-четверте, отримання нового джерела сировини чи напівфабрикатів, незалежно від того, чи існувало це джерело раніше, чи просто не брався до уваги, чи вважався недоступним, чи його щойно передбачалось створити; по-п'яте, проведення відповідної реорганізації, наприклад забезпечення монопольного становища (шляхом створення тресту) чи підрив монопольного становища іншого господарюючого суб'єкта [4, с. 159].

Дж.С. Мілль висунув цікаву ідею, що «моральні риси працівників настільки ж впливають на ефективність та якість праці, як і їхній розвиток. Вся праця, що затрачається на нагляд за виконанням робітниками своїх обов'язків чи на перевірку виконаної роботи, відволікається від участі у виробництві й спрямовується на реалізацію допоміжної функції, необхідність якої зумовлена не силою речей, а нечесністю людей. Вигода від здатності людей довіряти один одному виявляється у всіх найтонших сферах людського буття. І найжорсткіший нагляд не можна порівняти за своєю ефективністю із самоконтролем самих працівників. Необхідність утримання міліції, великого пенітенціарного апарату, кримінального та громадського суду лягає справжнім тягарем на національне виробництво. Пропорційне підвищення рівня чесності в суспільстві істотно скорочує усі ці витрати» [5, с. 218-219]. Подібну гіпотезу знаходимо в Ешера – «більш освічені працівники відрізняються також і більш високими моральними достоїнствами у всіх відношеннях... В цілому вони чесні та заслуговують на довіру» [5, с. 217].

Вищесказане підводить нас до визначення інноваційного потенціалу підприємства як сукупності людського капіталу, ресурсно-техніко-технологічних, товарних та організаційно-збутових нововведень, які за перманентно-ефективного використання перетворюються у рентабельний виробничий фактор і забезпечить підприємству стабільні позитивні фінансові результати й постійну квоту на відповідному галузево-територіальному ринку.

Проте слід зазначити, що наявний інноваційний потенціал підприємства без необхідного фінансового підкріплення не зможе перетворитися в дієвий рентабельний виробничий фактор. Ця думка була присутня і в твердженнях Дж.К. Гелбрейта, проте іще раніше її висловив А. Сміт – «зростання капіталу має тенденцію збільшувати продуктивну силу праці, через що при витраті меншої кількості праці виготовляється більша кількість виробів. Власник капіталу, який наймає більшу чисельність робітників, у власних інтересах завжди намагається встановити такий належний поділ та розподіл робіт, аби робітники були в змозі виготовити якомога більше предметів. З тією самою метою він намагається забезпечити їх по можливості найкращими знаряддями. Більше умів зайнято винайденням найпридатніших знарядь і машин для виконання роботи кожного, тож досить вірогідно, що їх буде винайдено. В результаті цих удосконалень витрати праці у виробництві багатьох

товарів зменшуються такою мірою, що зростання ціни праці більш ніж урівноважується зменшенням її кількості» [6, с. 59]. Пізніше Дж.С. Мілль обґрунтував довгострокове інвестування в інновації: «всі винаходи, з допомогою яких можна створити більшу кількість товарів за таких же витрат праці або ж таку саму кількість товарів за меншої кількості праці, чи винаходи, які призводять до скорочення процесу виробництва, в результаті чого відпадає необхідність авансувати капітал на тривалий термін, знижують витрати виробництва даного товару» [5, с. 14].

Таким чином учені підводять нас до категорії «інвестиційний потенціал підприємства», що представляє собою сукупність власних і залучених фінансових ресурсів, які призначені для вкладення у покращення та розширення діяльності господарюючого суб'єкта. Зі всього вищесказаного випливає, що інновації шукають джерело фінансування, а інвестиції відчувають потребу у високорентабельному об'єкті з мінімальним ризиком. А. Сміт зазначав, що «банкрутства найчастіше відбуваються у найризикованіших галузях. Для повної компенсації ризику потрібно, аби загальний дохід понад звичайний прибуток на капітал не лише покривав усі видаткові витрати, а й забезпечував сміливцям додатковий прибуток» [6, с. 73-74]. Відомо, що саме інноваційне поле діяльності відзначається доволі високим ступенем невизначеності й ризикованості і як підкреслював Дж.М. Кейнс, – «реалізувати професійну інвестицію – справа вкрай виснажлива і потребує надмірного напруження для будь-кого, хто цілком не схильний до азарту; хто схильний до цього почуття, повинен платити відповідну данину» [7, с. 258]. До останніх також відносяться інвестиції в інновації й попри окреслені загрози потрібно стимулювати і фінансувати інноваційну діяльність підприємства.

Це твердження у свій час обґрунтував Д. Рікардо: «Кожне покращення в машинах, в інструментах, в спорудах, в добуванні сировинного матеріалу зберігає працю і в значному степені полегшує для нас створення відповідного товару, внаслідок чого змінюється і його вартість... Завдяки покращенню машин та прогресу... обсяг товарів подвоївся, проте все ж таки є продуктом тієї ж кількості праці, як і колись» [8, с. 53-63]. Подібну думку висловлював Дж.С. Мілль «винаходи призводили переважно до більш досконалого виконання тих же робіт, і перш за все до величезного скорочення витрат праці. Зекономлена таким чином праця вивільняється для інших робіт. Удосконалення забезпечують економію матеріалів» [5, с. 214-215].

Крім того Д. Рікардо обстоював активізацію інноваційно-інвестиційної діяльності з позиції міжнародної конкурентної переваги – «Застосовуючи вдосконалені машини, ви скорочуєте витрати на виробництво товарів, і внаслідок цього це уможливило їхню реалізацію на зовнішніх ринках. У разі відмови від застосування машин, паралельно із заохоченням даного процесу іншими країнами, ви змушені вивозити власні гроші в обмін на іноземні товари... Цей не вигідний обмін був би наслідком вашого власного способу господарювання, адже товар, що вивозиться вами і вартує вам двох днів праці, коштував би вам не більше одного дня праці, якщо б ви не відмовились від застосування машин, послугами яких так вдало скористались ваші сусіди» [8, с. 327].

Гіпотезу взаємоокупності інвестицій інноваціями, а інновацій інвестиціями висунув Ф. Бастія: «якщо нова машина і позбавляє тимчасово певну чисельність рук роботи, то в той же час неодмінно створює вільний фонд винагород. Ці руки і цей фонд комбінуються, щоб виготовити те, що неможливо було створити до винаходів» [9, с. 142-143]. Т.Р. Мальтус вважає, що «про технічну підприємливість можна сказати майже те саме, що і про гроші. Людина, яка володіє цими якостями в більшій мірі, ніж оточуючі її люди, забезпечена засобами існування» [10, с. 97]. Ґрунтовніше цю концепцію розвинув А. Маршалл – «В міру розширення можливостей для інвестування капіталу відбувається постійне зростання того надлишку виробництва над необхідними життєвими засобами, який породжує здатність до заощадження. Коли техніка виробництва була примітивною, залишався доволі мізерний надлишок усюди... Але в міру удосконалення техніки виробництва й зростання накопиченого капіталу, спрямованого на оснащення праці та утримання робочої сили, зростав і надлишок

продукції, за рахунок якого можна було накопичувати все більше багатства. Так, крок за кроком, накопичувались багатство і знання, а з кожним таким кроком зростала і можливість до збереження багатства й розширення знань» [1, с. 302-303].

Висновки. Отже, здійснений теоретико-аналітичний екскурс теорій засновників економічної науки черговий раз підтверджує актуальність формування та нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства. Особливо гострою ця проблема постала на сучасному етапі жорсткої внутрішньо-національної та міжнародної конкуренції за умов пришвидшеної динаміки знань і ротації нововведень. Ті підприємства, які регулярно застосовуватимуть інновації у своїй діяльності, підвищують ймовірність залучення інвестиційних ресурсів, утримання і розширення власної ніші на ринку.

Список використаних джерел

1. Маршалл А. Принципы экономической науки: [в 3 т.] / А. Маршалл ; пер. с англ. – М. : Изд. групп. «Прогресс», 1993. – Т. 1. – 416 с. – («Экономическая мысль Запада». Для науч. б-к).
 2. Гэлбрейт Дж.К. Новое индустриальное общество. Избранное / Дж.К. Гэлбрейт. – М. : Эксмо, 2008. – 1200 с. – (Антология экономической мысли).
 3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. – К. : Держ. вид-во політ. літ. УРСР, 1954. – Т. 1 – 790 с.
 4. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер ; пер. с нем. – М. : Изд. «Прогресс», 1982. – 442 с. – («Экономическая мысль Запада». Для научн. б-к).
 5. Милль Дж. С. Основы политической экономии: [в 3 т.] / Дж. С. Милль ; [пер. с англ. и общая ред. чл.-корр. АН СССР А. Г. Милейковского]. – М. : Изд. «Прогресс», 1980. – Т. 1. – 496 с. – («Экономическая мысль Запада». Для науч. б-к).
 6. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт. – К. : «Port-Royal», 2001. – 594 с.
 7. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Т. Мальтус, Дж. Кейнс, Ю. Ларин. – М. : «Эконов»-«Ключ», 1993. – С. 135-432. – (Антология экономической классики).
 8. Рикардо Д. Сочинения. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо ; [пер. под ред. чл.-корр. Академии наук СССР М. Н. Смит]. – М. : Государственное изд. полит. лит., 1955. – Т. 1. – 360 с.
 9. Бастиа Ф. Кобдень и Лига. Экономические Софизмы и Гармонии. Что видно и чего не видать / Ж. Б. Сэ, Ф. Бастиа. – М. : Типо-Литография О. И. Лашкевичь и К., 1896. – С. 1-240. – (Б-ка экономистовъ).
 10. Мальтус Т. Опыт о законе народонаселения / Т. Мальтус, Дж. Кейнс, Ю. Ларин. – М. : «Эконов»-«Ключ», 1993. – С. 3-134. – (Антология экономической классики).
-